TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2005 m. gegužės 3 d.*

Sujungtose bylose C-387/02, C-391/02 ir C-403/02

dėl *Tribunale di Milano* (C-387/02 ir C-403/02, Italija) ir *Corte d'apello di Lecce* (C-391/02, Italija) 2002 m. spalio 26, 29 ir 7 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2002 m. spalio 28 d., lapkričio 12 ir 8 d., pagal EB sutarties 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą baudžiamosiose bylose prieš

Silvio Berlusconi (C-387/02),

Sergio Adelchi (C-391/02) ir

Marcello Dell'Utri ir kt. (C-403/02)

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijos pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans (pranešėjas), A. Rosas ir A. Borg Barthet, teisėjai J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lõhmus ir E. Levits,

* Proceso kalba: italų.

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. liepos 13 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs rašytines pastabas, pateiktas:

— S. Berlusconi, atstovaujamo *avvocati* G. Pecorella ir N. Ghedini,

— S. Adelchi, atstovaujamo *avvocato* P. Corleto,

— M. Dell'Utri, atstovaujamo *avvocati* G. Roberti ir P. Siniscalchi,

— *Procura della Repubblica*, atstovaujamos G. Colombo, G. Giannuzzi, E. Cillo ir I. Boccassini,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* O. Fiumara,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos V. Di Bucci ir C. Schmidt,

susipažinęs su 2004 m. spalio 14 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1968 m. kovo 9 d. Pirmosios Tarybos direktyvos 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antrojoje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (OL L 65, p. 8, toliau – Pirmoji bendrovių direktyva), o būtent jos 6 straipsnio, 1978 m. liepos 25 d. Ketvirtosios Tarybos direktyvos 78/660/EEB, grindžiamos Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių (OL L 222, p. 11, toliau – Ketvirtoji bendrovių direktyva), o būtent jos 2 straipsnio, ir 1983 m. birželio 13 d. Septintosios Tarybos direktyvos 83/349/EEB, pagrįstos Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl konsoliduotos atskaitomybės (OL L 193, p. 1, toliau – Septintoji bendrovių direktyva), o būtent jos 16 straipsnio ir EEB sutarties 5 straipsnio (vėliau – EB sutarties 5 straipsnis, dar vėliau – EB sutarties 10 straipsnis) ir 54 straipsnio 3 dalies g punkto (vėliau – EB sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktas, dar vėliau, po dalinio pakeitimo, – EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punktas) išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti baudžiamosiose bylose, iškeltose S. Berlusconi (C-387/02), S. Adelchi (C-391/02) bei M. Dell'Utri ir kt. (C-403/02) dėl įtariamo *codice civile* (toliau — Italijos civilinis kodeksas) nuostatų pažeidimo, susijusio su klaidingos informacijos apie bendroves pateikimu (apgaulinga atskaitomybė).

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Pagal Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktą, Europos Sąjungos Taryba ir Europos Bendrijų Komisija dirba, kad panaikintų įsisteigimo laisvės suvaržymus, kiek būtina koordinuodamos apsaugos priemones, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių, apibūdintų EEB sutarties 58 straipsnio antrojoje pastraipoje (vėliau – EB sutarties 58 straipsnio antra pastraipa, vėliau tapusi EB sutarties 48 straipsnio antrąja pastraipa), imtis narių ir kitų asmenų interesams apsaugoti ir siekdamos užtikrinti tokių priemonių lygiavertiškumą Bendrijoje.

4 Šiuo pagrindu Taryba priėmė įvairias direktyvas, taip pat ir toliau minimas direktyvas, kuriomis remiamasi pagrindinėse bylose.

5 Pagal Pirmosios bendrovių direktyvos 1 straipsnį, ji taikoma tokių rūšių Italijos bendrovėms: *societa per azioni* (akcinė bendrovė, toliau – SpA), *societe in accomandita per azioni* (komanditinė bendrovė), *societa a responsabilita limitata* (ribotos atsakomybės bendrovė, toliau – Srl).

6 Ši direktyva numato tris priemones apsaugoti trečiuosius asmenis santykiuose su šiomis bendrovėmis: teritoriniame komerciniame registre užvedama kiekvienos bendrovės byla, kurioje laikoma tam tikra privaloma informacija, derinami valstybių narių teisės aktai, susiję su bendrovės (taip pat ir steigiamos) vardu prisiimtų įsipareigojimų galiojimu ir jos atsakomybe už šiuos įsipareigojimus, o taip pat sudaromas išsamus bendrovių likvidavimo pagrindų sąrašas.

7 Pirmosios bendrovių direktyvos 2 straipsnis numato:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad bendrovės būtinai skelbtų bent šiuos dokumentus ir duomenis:

<...>

f) kiekvienų finansinių metų balansą ir pelno (nuostolio) ataskaitą. Dokumente, kuriame pateikiamas balansas, pateikiama išsami informacija apie asmenis, kurie pagal įstatymą privalo jį patvirtinti. Tačiau tokioms bendrovėms kaip *Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes a responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, société a responsabilité limitée ir societa a responsabilita limitata,* nurodytoms 1 straipsnyje ir veikiančioms pagal Vokietijos, Belgijos, Prancūzijos, Italijos ar Liuksemburgo įstatymus, ir *besloten naamloze vennootschap,* veikiančioms pagal Nyderlandų įstatymus, šios nuostatos privalomas taikymas yra atidedamas iki direktyvos dėl balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos turinio suderinimo ir dėl išimčių toms bendrovėms, kurių balanso suma yra mažesnė negu nustatyta direktyva, pagal kurią jos atleidžiamos nuo įpareigojimo visiškai ar iš dalies skelbti minėtus dokumentus, įgyvendinimo datos. Tokią direktyvą Taryba priima per dvejus metus nuo šios direktyvos priėmimo;

<...>"

8 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalys nustato:

„1. Kiekvienos valstybės narės centriniame registre, komerciniame registre ar įmonių registre yra užvedama kiekvienos joje registruotos bendrovės byla.

2. Visi dokumentai ir duomenys, kuriuos privaloma atskleisti pagal 2 straipsnį, turi būti laikomi byloje ar įtraukti į registrą; kiekvieno registro įrašo turinys nurodomas ir byloje".

9 Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnis nustato:

„Valstybės narės numato atitinkamas sankcijas tokiais atvejais, kai:

— neatskleidžiamas balansas ir pelno (nuostolio) ataskaita, kaip reikalaujama 2 straipsnio 1 dalies f punkte;

<...>"

10 Ketvirtoji bendrovių direktyva, kuri taikoma toms pačioms šio sprendimo 5 punkte nurodytoms Italijos bendrovėms kaip ir Pirmoji bendrovių direktyva, suderina valstybių narių teisės aktus, reglamentuojančius bendrovių metinės atskaitomybės sudarymą, turinį, formą bei skelbimo tvarką.

11 Šios direktyvos 2 straipsnis nurodo:

„1. Metinę atskaitomybę sudaro balansas, pelno (nuostolio) ataskaita ir paaiškinamasis raštas. Šie dokumentai kartu sudaro vientisą visumą.

2. Jie sudaromi aiškiai, laikantis šios direktyvos nuostatų.

3. Metinė atskaitomybė pateikia tikrą ir teisingą bendrovės turto, įsipareigojimų, finansinės būklės ir pelno arba nuostolio padėtį.

4. Jei šios direktyvos nuostatų taikymo nepakaktų 3 dalyje apibrėžtos tikros ir teisingos padėties nurodymui, privalu pateikti papildomos informacijos.

5. Jei išimtiniais atvejais šios direktyvos kurios nors nuostatos taikymas būtų nesuderinamas su 3 dalies reikalavimu, tos nuostatos reikia nepaisyti ir stengtis nurodyti 3 dalyje apibrėžtą tikrą ir teisingą padėtį. Visi tokie nukrypimai turi būti pažymėti paaiškinamajame rašte, nurodant jų priežastis ir poveikį bendrovės turtui, įsipareigojimams, finansinei būklei ir pelnui arba nuostoliui. Valstybės narės gali apibrėžti tokius išimtinius atvejus ir nustatyti atitinkamas specialiąsias taisykles.

6. Valstybės narės gali įgalioti arba pareikalauti metinėse ataskaitose atskleisti ir kitą nei pagal šią direktyvą privalomą atskleisti informaciją."

12 Šios direktyvos 11 straipsnis numato, kad valstybės narės bendrovėms, kurių balanso suma, grynosios pajamos ir darbuotojų skaičius neviršija nustatytų ribų, gali leisti sudarinėti sutrumpintus balansus. Tos pačios direktyvos 12 straipsnis šiuo klausimu numato papildomas nuostatas.

13 Ketvirtosios bendrovių direktyvos 10 skirsnyje „Viešas metinių ataskaitų skelbimas“ esančio 47 straipsnio 1 dalis nurodo:

„Atitinkamai patvirtinta metinė atskaitomybė ir metinis pranešimas kartu su už atskaitomybės auditą atsakingo asmens išvada viešai skelbiami kiekvienos valstybės narės įstatymų nustatyta tvarka, laikantis Direktyvos 68/151/EEB 3 straipsnio nuostatų.

<...>“

14 Ketvirtosios bendrovių direktyvos 11 skirsnyje „Auditas“ esantis 51 straipsnis nustato:

„1. a) Bendrovių metinių ataskaitų auditą turi atlikti vienas arba daugiau asmenų, kuriems nacionaliniais teisės aktais suteikiami tokie įgaliojimai.

b) Už ataskaitų auditą atsakingas asmuo arba asmenys, *inter alia*, turi patikrinti, ar metinis pranešimas atitinka tų pačių finansinių metų metinę atskaitomybę.

2. Valstybės narės gali 11 straipsnyje nurodytas bendroves atleisti nuo 1 dalyje nustatyto reikalavimo.

Taikomos 12 straipsnio nuostatos.

3. Padarius 2 dalyje numatytą išimtį, atitinkamos valstybės narės savo teisės aktuose privalo numatyti atitinkamas sankcijas toms bendrovėms, kurios neparengia metinės atskaitomybės ir metinių pranešimų pagal šios direktyvos reikalavimus."

15 Septintoji bendrovių direktyva, kuri taikoma toms pačioms šio sprendimo 5 ir 10 punktuose minėtoms Italijos bendrovėms kaip ir Pirmoji bei Ketvirtoji bendrovių direktyvos, išdėsto valstybių narių teisės aktų, reglamentuojančių konsoliduotą bendrovių atskaitomybę, derinimo priemones.

16 Septintosios bendrovių direktyvos 16 straipsnio 2–6 dalių nuostatos, reglamentuojančios konsoliduotą atskaitomybę, iš esmės yra tokios pačios kaip šio sprendimo 11 punkte išdėstytos Ketvirtosios bendrovių direktyvos 2 straipsnio 2–6 dalyse numatytos metinę atskaitomybę reglamentuojančios nuostatos.

17 Septintosios bendrovių direktyvos 5 skirsnyje „Viešas konsoliduotos atskaitomybės skelbimas" esančio 38 straipsnio 1, 4 ir 6 dalys nustato:

„1. Atitinkamai patvirtinti konsoliduota atskaitomybė ir konsoliduotas metinis pranešimas kartu su už ataskaitų auditą atsakingo asmens išvada konsoliduotą atskaitomybę parengusios bendrovės viešai skelbiami kiekvienos valstybės narės įstatymų, pagal Direktyvos 68/151/EEB 3 straipsnį reglamentuojančių tos bendrovės veiklą, nustatyta tvarka.

<...>

4. Tačiau jeigu konsoliduotą atskaitomybę parengusi bendrovė nepriskiriama jokiai iš 4 straipsnyje išvardytų bendrovių rūšių ir pagal nacionalinius įstatymus neprivalo viešai skelbti 1 dalyje nurodytų dokumentų Direktyvos 68/151/EEB 3 straipsnyje nurodytu būdu, ji privalo bent sudaryti galimybę visuomenei su jais susipažinti savo pagrindinėje buveinėje. <...>

<...>

6. Valstybės narės numato atitinkamas sankcijas už šiame straipsnyje nustatytų viešo atskaitomybės skelbimo reikalavimų nevykdymą".

Nacionalinė teisė

Įmonių teisė

18 2002 m. balandžio 11 d. Respublikos Prezidento įstatyminis dekretas Nr. 61, reglamentuojantis baudžiamosios teisės ir administracinės teisės pažeidimus, susijusius su bendrovėmis, pagal 2001 m. spalio 3 d. Įstatymo Nr. 366 11 straipsnį (*GURI* Nr. 88, 2002 m. balandžio 15 d., p. 4, toliau – įstatyminis dekretas Nr. 61/2002), įsigaliojęs 2002 m. balandžio 16 d., pakeitė Italijos civilinio kodekso V knygos XI dalį nauja XI dalimi „Baudžiamosios nuostatos, susijusios su bendrovėmis ir bendrovių grupėmis".

19 Šis įstatyminis dekretas priimtas vykdant Italijos įmonių teisės reformą, pradėtą 2001 m. spalio 3 d. Įstatymu Nr. 366 (*GURI* Nr. 234, 2001 m. spalio 8 d.) numatytų įgaliojimų pagrindu priėmus įstatyminių dekretų rinkinį.

20 Italijos civilinio kodekso 2621 straipsnis „Apgaulingi pranešimai ir neteisėtas pelno arba dividendų paskirstymas" prieš įsigaliojant įstatyminiam dekretui Nr. 61/2002 (toliau – Italijos civilinio kodekso buvęs 2621 straipsnis) buvo išdėstytas taip:

„Jei veika nesudaro rimtesnio teisės pažeidimo, toliau minimi asmenys baudžiami laisvės atėmimu nuo vienerių iki penkerių metų ir bauda nuo 1032 EUR iki 10 329 EUR:

1) iniciatoriai, steigėjai, administratoriai, generaliniai direktoriai, auditoriai ir likvidatoriai, kurie ataskaitose, balanso arba kituose bendrovės dokumentuose apgaulingai nurodo klaidingus duomenis apie bendrovės struktūrą arba ekonominę padėtį arba kurie visiškai ar iš dalies nuslepia su šia padėtimi susijusias aplinkybes;

<...>"

21 Įstatyminis dekretas Nr. 61/2002, *inter alia*, įtraukė į Italijos civilinio kodekso 2621 ir 2622 straipsnius naujas baudžiamąsias nuostatas, numatančias atsakomybę už klaidingos informacijos apie bendrovę pateikimą, teisės pažeidimą, taip pat vadinamą apgaulinga atskaitomybe (toliau, priklausomai nuo aplinkybių, – Italijos civilinio kodekso naujas 2621 straipsnis arba Italijos civilinio kodekso naujas 2622 straipsnis, arba Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai), kurios nustato:

„2621 straipsnis (klaidinga informacija apie bendrovę)

Išskyrus 2622 straipsnyje numatytus atvejus, administratoriai, generaliniai direktoriai, auditoriai ir likvidatoriai, kurie siekdami suklaidinti narius arba visuomenę, kad

gautų neteisėtos naudos sau arba kitiems, bendrovės balanso dokumentuose, ataskaitose arba pateikdami kitą nariams arba visuomenei skirtą įstatymu numatytą informaciją apie bendrovę nurodo klaidingus duomenis, net jeigu šie duomenys yra įvertinimo dalykas, arba nepateikia pagal įstatymą privalomos pateikti informacijos apie bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominę, turto, įsipareigojimų arba finansinę padėtį, kad asmenys, kuriems ši informacija skirta, klaidingai suvoktų minėtą padėtį, baudžiami vienerių metų ir šešių mėnesių laisvės atėmimu.

Tokia pati bausmė taikoma ir tais atvejais, kai tokia informacija pateikiama apie turtą, kurį bendrovė turi arba administruoja trečiųjų asmenų vardu.

Bausmė netaikoma, jei klaidinga informacija arba jos nepateikimas pastebimai nekeičia bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominės, turto, įsipareigojimų arba finansinės padėties vaizdo. Taip pat bausmė netaikoma, jei klaidingi duomenys arba jų nepateikimas iškraipo metinius finansinius rezultatus neatskaičius mokesčių ne daugiau kaip 5 proc., o informaciją apie grynąjį turtą – ne daugiau kaip 1 proc.

Tokia veika nebaudžiama, jei paklaida atsirado dėl apskaičiavimų, kurie kiekvienas atskirai skiriasi nuo teisingų ne daugiau nei 10 procentų.

2622 straipsnis (klaidinga informacija apie bendrovę, dėl kurios nariai arba kreditoriai patiria žalos)

Administratoriai, generaliniai direktoriai, auditoriai ir likvidatoriai, kurie siekdami suklaidinti narius arba visuomenę, kad gautų neteisėtos naudos sau arba kitiems, bendrovės balanso dokumentuose, ataskaitose arba kitoje nariams arba visuomenei

skirtoje įstatymu numatytoje informacijoje apie bendrovę nurodo klaidingus duomenis, net jeigu šie duomenys yra įvertinimo dalykas, arba nepateikia pagal įstatymą privalomos pateikti informacijos apie bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominę, turto, įsipareigojimų arba finansinę padėtį, kad asmenys, kuriems ši informacijas skirta, klaidingai suvoktų minėtą padėtį, ir dėl to nariai arba kreditoriai patiria turtinės žalos, iškėlus bylą pagal nukentėjusios šalies skundą, baudžiami laisvės atėmimu nuo šešių mėnesių iki trejų metų.

Taip pat byla iškeliama pagal skundą, jei veika sudaro kitą, rimtesnį pažeidimą, žalingą kito asmens, kuris nėra nei narys, nei kreditorius, turtui, išskyrus atvejus, kai žala padaryta valstybei, kitiems viešiesiems subjektams arba Europos Bendrijoms.

Pirmojoje pastraipoje nurodyta veika, padaryta bendrovių, patenkančių į 1998 m. vasario 24 d. įstatyminio dekreto Nr. 58 IV dalies III antraštinės dalies II skirsnio nuostatų taikymo sritį, atžvilgiu baudžiama laisvės atėmimu nuo vienerių iki ketverių metų, ir baudžiamoji byla dėl šio pažeidimo gali būti iškelta *ex officio*.

Bausmė už šio straipsnio pirmojoje ir trečiojoje pastraipose nurodytas veikas taikoma ir tais atvejais, kai pateikiama informacija apie turtą, kurį bendrovė turi arba administruoja trečiųjų asmenų vardu.

Bausmė už pirmojoje ir trečiojoje pastraipose nurodytas veikas netaikoma, jei klaidinga informacija arba jos nepateikimas pastebimai nekeičia bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominės, turto, įsipareigojimų arba finansinės padėties vaizdo. Taip pat bausmė netaikoma, jei klaidingi duomenys arba jų nepateikimas iškraipo metinius finansinius rezultatus nesumokėjus mokesčių ne daugiau kaip 5 %., o informaciją apie grynąjį turtą – ne daugiau kaip 1 %.

Tokia veika nebaudžiama, jei paklaida atsirado dėl apskaičiavimų, kurie kiekvienas atskirai skiriasi nuo teisingo ne daugiau kaip 10 %.

Bendroji baudžiamoji teisė

22 Pagal *Codice penale* (toliau – Italijos baudžiamasis kodeksas) 2 straipsnio „Baudžiamųjų įstatymų eilė" 1, 3 ir 4 pastraipas:

„Niekas negali būti baudžiamas už veiką, kuri nebuvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio jos padarymo metu; jei asmuo pripažintas kaltas, jam netaikoma bausmė ir neatsiranda baudžiamojo įstatymo numatytų padarinių.

Jei teisės pažeidimo padarymo metu galioję įstatymai skiriasi nuo vėliau priimtų įstatymų, taikytini kaltinamajam palankesni įstatymai, jei nepriimtas galutinis ir neskundžiamas nuosprendis.

Pirmesnių pastraipų nuostatos netaikomos išimtis nustatantiems arba laikiniems įstatymams".

23 Pagal Italijos baudžiamojo kodekso 39 straipsnį teisės pažeidimai skirstomi į nusikaltimus ir nusižengimus, už nusikaltimus pagal šio kodekso 17 straipsnį numatant griežtesnes bausmes negu už nusižengimus.

24 Pagal Italijos baudžiamojo kodekso 158 straipsnio pirmąją pastraipą senaties terminas skaičiuojamas nuo teisės pažeidimų padarymo datos, o ne nuo jų atskleidimo.

25 Toliau iš Italijos baudžiamojo kodekso 157 ir 160 straipsnių aišku, kad nusižengimų, numatytų Italijos civilinio kodekso naujame 2621 straipsnyje, atžvilgiu senaties terminai yra nuo trejų iki ketverių su puse metų, o nusikaltimų, numatytų Italijos civilinio kodekso ankstesniame 2621 straipsnyje ir šio kodekso naujame 2622 straipsnyje, atžvilgiu – nuo penkerių iki septynerių su puse metų. Italijos baudžiamojo kodekso 160 straipsnis numato didžiausią senaties terminų trukmę jų nutraukimo atveju.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

26 Iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad trijose pagrindinėse baudžiamosiose bylose pažeidimai, dėl kurių pateikti kaltinimai, buvo padaryti galiojant Italijos civilinio kodekso ankstesniam 2621 straipsniui, prieš įsigaliojant įstatyminiam dekretui Nr. 61/2002 ir šio kodekso naujiems 2621 ir 2622 straipsniams.

27 Byloje C-387/02 *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas (*giudice per le indagini preliminari*) 1999 m. lapkričio 26 d. sprendimu perdavė S. Berlusconi bylą šio teismo pirmajai baudžiamųjų bylų kolegijai. Jis apkaltintas tuo, kad 1986–1989 m., būdamas bendrovės *Fininvest SpA* pirmininku ir šio vardo grupės bendrovių pagrindiniu akcininku, teikė klaidingus duomenis, susijusius su bendrovės ir šiai grupei priklausančių bendrovių metinėmis atskaitomybėmis. Šie klaidingi duomenys leido padidinti slaptus rezervus, skirtus tam tikroms tariamai neteisėtoms operacijoms finansuoti.

28 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-403/02 aišku, kad *Tribunale di Milano* ketvirtoji baudžiamųjų bylų kolegija nagrinėja M. Dell'Utri, R. Luzi ir R. Comincioli bylą dėl apgaulingų balansų iki 1993 m. sudarymo.

29 Byla C-391/02 pradėta pagal S. Adelchi apeliacinį skundą dėl 2001 m. sausio 9 d. *Tribunale di Lecce* sprendimo, kuriuo jis pripažintas kaltas dėl klaidingų duomenų apie bendroves *Nuova Adelchi Srl* ir *Calzaturificio Adelchi Srl*, kuriose jis buvo vienintelis administratorius, teikimo. Ši 1992 ir 1993 m. padaryta veika susijusi su tariamai fiktyviomis eksporto ir importo muitinės operacijomis ir šių bendrovių tariamai klaidingomis sąskaitomis. Neišvengiamas šios veikos rezultatas buvo šių bendrovių balansuose nurodytos didesnės nei tikrosios išlaidos ir tik tariamos pajamos, o nurodyta apyvarta skyrėsi nuo tikros apyvartos.

30 Įsigaliojus minėtam įstatyminiam dekretui Nr. 61/2002, kaltinamieji šiose trijose bylose tvirtino, kad jiems turi būti taikomi nauji Italijos civilinio kodekso 2621 ir 2622 straipsniai.

31 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai pažymi, kad taikant šias naujas nuostatas dėl toliau nurodomų priežasčių nebūtų galima iškelti baudžiamųjų bylų dėl veikų, buvusių nusikaltimais pagal Italijos civilinio kodekso ankstesnį 2621 straipsnį.

32 Pirmiausia, jeigu prokuratūra, remdamasi Italijos civilinio kodekso nauju 2621 straipsniu, iš esmės galėtų dėl veikos iškelti baudžiamąją bylą *ex officio*, nesant

skundo, šis pažeidimas tuomet jau būtų nusižengimas, kuriam nustatytas didžiausias senaties terminas yra ketveri su puse metų, o ne Italijos civilinio kodekso ankstesniame 2621 straipsnyje nustatytas nusikaltimas, kuriam nustatytas didžiausias senaties terminas yra septyneri su puse metų. Taigi pagrindinėse bylose tiriamų pažeidimų, numatytų naujame Italijos civilinio kodekso 2621 straipsnyje, atžvilgiu senaties terminas būtų akivaizdžiai suėjęs.

33 Antra, šių teismų nuomone, toks pažeidimo kvalifikavimo pakeitimas taip pat reikštų, kad negalima pradėti baudžiamojo persekiojimo ir dėl su juo susijusių pažeidimų, pavyzdžiui, baudžiamojo bendrininkavimo, pinigų plovimo arba nusikalstamu būdu įgyto turto slėpimo, nes šie nusikaltimai susiję su ankstesnio nusikaltimo, o ne nusižengimo padarymu.

34 Trečia, jeigu pagrindinėse bylose tiriamų veikų atžvilgiu nustatytas senaties terminas būtų nepasibaigęs, atsižvelgiant į Italijos civilinio kodekso naujame 2622 straipsnyje numatytą pažeidimą, baudžiamosios bylos pagal šį straipsnį nebūtų galima iškelti, nesant nario arba kreditoriaus, kurie dėl pateiktos klaidingos informacijos patyrė žalos, skundo, kuris iš esmės yra būtina sąlyga pagal šią nuostatą pradėti bylą, jeigu, kaip pažymėta pagrindinėse baudžiamosiose bylose, klaidinga informacija pateikta apie bendroves, kurių akcijos nėra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje.

35 Galiausia, šie teismai pažymi, kad kliūtis baudžiamajam persekiojimui už šias veikas taip pat gali būti Italijos civilinio kodekso naujo 2621 straipsnio trečiosios ir ketvirtosios pastraipų bei naujo 2622 straipsnio penktosios ir šeštosios pastraipų nuostatos, pagal kurias bausmė už klaidingą atskaitomybę netaikoma, jei jos padariniai nereikšmingi arba mažareikšmiai, t. y. finansinių metų rezultatai neatskaičius mokesčių iškraipomi ne daugiau kaip 5 proc., o informacija apie grynąjį turtą – ne daugiau kaip 1 procentu.

36 Remdamiesi šiais svarstymais, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai kaip ir prokuratūra mano, kad šiose bylose kyla klausimas, ar Italijos civilinio kodekso naujuose 2621 ir 2622 straipsniuose numatytos bausmės yra tinkamos, atsižvelgiant į Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnį, kurį Teisingumo Teismas išaiškino, *inter alia*, savo 1997 m. gruodžio 4 d. Sprendime *Daihatsu Deutschland* (C-97/96, Rink. p. I–6843), arba Sutarties 5 straipsnį, iš kurio pagal nuo 1989 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją* (68/88, Rink. p. 2965, 23 ir 24 punktai) nusistovėjusią teismų praktiką aišku, kad sankcijos už Bendrijos teisės pažeidimus turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

37 Šiomis aplinkybėmis byloje C-387/02 *Tribunale di Milano* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus, kurie pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą motyvus gali būti išdėstyti taip:

1) Ar Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnis taikomas tik tada, kai informacija apie bendroves neatskleidžiama, ar ir tada, kai apie bendroves pateikiama klaidinga informacija?

2) Ar sankcijų už Bendrijos teisės pažeidimus veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomojo pobūdžio kriterijai taikomi bendrai nustatytos sankcijos rūšiai arba formai, ar konkrečiam jos taikymui, atsižvelgiant į teisės sistemos, kurioje ji įtvirtinta, struktūros požymius?

3) Ar Ketvirtojoje ir Septintojoje bendrovių direktyvose nustatyti principai draudžia valstybių narių teisės aktus, numatančius, kad nebaudžiama už

nustatytos ribos neviršijantį klaidingų duomenų akcinių bendrovių, komanditinių bendrovių ir ribotos atsakomybės bendrovių metinėse atskaitomybėse ir metiniuose pranešimuose pateikimą?

38 Byloje C-391/02 *Corte d'appello di Lecce* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar, atsižvelgiant į valstybių narių įsipareigojimą nustatyti „atitinkamas sankcijas" už pažeidimus, numatytus (Direktyvoje 68/151 ir Direktyvoje 78/660), šios direktyvos ir ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai turi būti aiškinamos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, kuris pakeičia anksčiau galiojusių sankcijų už įmonių teisės pažeidimus, susijusius su įsipareigojimų, kuriais siekiama apsaugoti viešo ir sąžiningo informavimo apie bendroves principą, nevykdymu, sistemą ir numato sankcijų sistemą, konkrečiu atveju neatitinkančią šią apsaugą turinčių užtikrinti sankcijų veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomojo pobūdžio kriterijų?

2) Ar minėtos direktyvos, ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai aiškintinos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, pagal kurį įsipareigojimų atskleisti duomenis ir pateikti tikslią informaciją, susijusią su tam tikrais įmonių teisės numatytais dokumentais (pvz., balansu ir pelno (nuostolių) ataskaita), pažeidimas nebaustinas, jei dėl klaidingo bendrovės balanso arba kitų duomenų arba dėl duomenų nepateikimo

atsiradęs informacijos apie įmonės grynąjį turtą iškraipymas neperžengia nustatyto procentinio slenksčio?

3) Ar minėtos direktyvos, ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai aiškintinos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, pagal kurį bendrovių įsipareigojimų atskleisti duomenis ir pateikti tikslią informaciją pažeidimas nebaudžiamas, jeigu paklaida, nors ir turi tikslą suklaidinti narius arba visuomenę, norint gauti neteisėtos naudos, atsirado dėl apskaičiavimų, kurių kiekvieno atskirai nuokrypis nuo teisingų neperžengia tam tikro slenksčio?

4) Ar, neatsižvelgiant į progresyvias ribas arba slenksčius, minėtos direktyvos, ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai aiškintinos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, pagal kurį bendrovių įsipareigojimų atskleisti duomenis ir pateikti tikslią informaciją pažeidimas nebaudžiamas, jeigu dėl pateiktų klaidingų duomenų, apgaulingai nuslėptos informacijos arba tikros bendrovės ekonominės, turto, įsipareigojimų arba finansinės padėties nenurodymo atsiradęs nukrypimas „pastebimai“ nekeičia bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominės, turto, įsipareigojimų arba finansinės padėties vaizdo (nors valstybės narės įstatymų leidėjas turėtų apibrėžti, ką reiškia „pastebimai keičia“)?

5) Ar minėtos direktyvos, ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai aiškintinos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, pagal kurį tik nariai ir kreditoriai gali reikalauti sankcijos taikymo bendrovėms pažeidus įsipareigojimus atskleisti duomenis ir pateikti tikslią informaciją, kurie joms nustatyti, siekiant apsaugoti „narių ir trečiųjų asmenų" interesus, nesuteikiant tretiesiems asmenims bendros ir veiksmingos apsaugos?

6) Ar minėtos direktyvos, ypač EB sutarties 44 straipsnio 2 dalies g punkto, Direktyvos 68/151/EEB 2 straipsnio 1 dalies f punkto ir 6 straipsnio bei Direktyvos 78/660/EEB, papildytos direktyvomis 80/349 ir 90/605, 2 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatos bendrai aiškintinos kaip draudžiančios valstybės narės įstatymą, pagal kurį bendrovėms pažeidus įsipareigojimus atskleisti duomenis ir pateikti tikslią informaciją, kurie joms nustatyti, siekiant apsaugoti „narių ir trečiųjų asmenų" interesus, nustatyta aiškiai diferencijuota baudžiamojo persekiojimo tvarka ir sankcijų sistema, numatanti baudžiamosios bylos iškėlimą tik pagal narių ir kreditorių skundą bei nustatanti griežtesnes ir veiksmingesnes bausmes tik už pažeidimus, dėl kurių žalos patyrė nariai ir kreditoriai?"

39 Byloje C-403/02 *Tribunale di Milano* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar gali būti aiškinama, kad Direktyvos 68/151 <...> 6 straipsnis reikalauja, jog valstybės narės numatytų sankcijas ne tik už bendrovių balansų ir pelno (nuostolio) ataskaitų neatskleidimą, bet ir už klaidingų duomenų šiuose ar

kituose nariams arba visuomenei skirtuose dokumentuose arba paskelbiant kitą privalomą atskleisti informaciją apie bendrovės arba bendrovių grupės, kuriai ji priklauso, ekonominę, turto, įsipareigojimų arba finansinę padėtį pateikimą?

2) Ar pagal EEB sutarties 5 straipsnį sankcijos „tinkamumo" sąvoką galima aiškinti atsižvelgiant į konkrečios valstybės narės teisės (baudžiamosios ir proceso) normas kaip reikalaujančią, kad sankcija turi būti „efektyvi, veiksminga ir tikrai atgrasanti"?

3) Ar Italijos civilinio kodekso, iš dalies pakeisto 2002 m. balandžio 11 d. įstatyminiu dekretu Nr. 61, naujų 2621 ir 2622 straipsnių nuostatos atitinka šiuos kriterijus: konkrečiai kalbant, ar galima teigti, kad (minėto civilinio kodekso 2621 straipsnio) nuostata, pagal kurią už klaidingų balansų pateikimą, dėl kurio nepatiriama turtinės žalos arba žala patiriama, bet negalima pradėti tyrimo pagal 2622 straipsnį, nes nepateiktas skundas, nustatyta aštuoniolikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, yra „veiksmingai atgrasanti" ir „tikrai tinkama"? Galiausia, ar atsižvelgiant į su „skaidrumu" bendrovių rinkoje susijusio bendrojo intereso specifinę apsaugą ir galimybę, kad šis interesas gali pasiekti Bendrijos lygmenį, nuostata, kad bylą dėl Italijos civilinio kodekso 2622 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytų teisės pažeidimų (susijusių su bendrovėmis, kurių akcijos nėra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje) galima iškelti tik pagal šalies (t. y. narių arba kreditorių) skundą, yra tinkama?"

40 2003 m. sausio 20 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-387/02, C-391/02 ir C-403/02 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys bei priimamas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

41 S. Berlusconi ir M. Dell'Utri ginčija atitinkamai bylose C-387/02 ir C-403/02 pateiktų prejudicinių klausimų priimtinumą. Italijos vyriausybė taip pat šiuo klausimu išreiškė abejones.

42 Jų teigimu, pateiktais klausimais siekiama išvengti Italijos civilinio kodekso naujų 2621 ir 2622 straipsnių taikymo, kad baudžiamąjį persekiojimą būtų galima vykdyti remiantis buvusiu kaltinamiesiems aiškiai nepalankesniu Italijos civilinio kodekso 2621 straipsniu.

43 Net jei Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai neatitiktų Pirmosios arba Ketvirtosios bendrovių direktyvos, nesant jokios taikytinos valstybės narės baudžiamosios teisės normos negalima persekioti kaltinamųjų ir taikyti jiems kitokią, griežtesnę, bausmę remiantis minėtomis direktyvomis.

44 Iš Teisingumo Teismo praktikos aišku, kad direktyva pati savaime negali sukurti įsipareigojimų asmeniui ir todėl ja negalima remtis byloje prieš asmenį. Direktyva taip pat negalėtų pati savaime, nepriklausomai nuo ją įgyvendinančio valstybės narės

teisės akto, nustatyti arba sugriežtinti jos nuostatas pažeidusių asmenų baudžiamosios atsakomybės.

45 Prašomas Teisingumo Teismo atsakymas neturi reikšmės prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų nagrinėjamiems ginčams, nes Italijos civilinio kodekso ankstesnis 2621 straipsnis pagrindinėms byloms bet kokiu atveju negalėtų būti taikomas.

46 Tai lemia kaltinamajam palankiausio baudžiamojo įstatymo taikymo atgaline data principas, kuris yra svarbus teisėtumo principo aspektas ir, kaip pastarasis, yra pagrindinė teisė, sudaranti dalį Bendrijos teisės sistemos.

47 Tačiau Komisija tvirtina, kad prejudiciniai klausimai priimtini.

48 Ji teigia, kad šių klausimų priimtinumui teisėtumo principo taikymas įtakos neturėtų, jei iš Teisingumo Teismo atsakymo būtų aišku, jog Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai neatitinka Bendrijos teisės ir todėl byla būtų nagrinėjama remiantis šio kodekso ankstesniu 2621 straipsniu, kuris kaltinamiesiems yra nepalankesnis.

49 Svarbu pažymėti, kad veikų, dėl kurių pradėtas kaltinamųjų pagrindinėse bylose baudžiamasis persekiojimas, padarymo metu už jas buvo galima persekioti baudžiamąja tvarka pagal Italijos civilinio kodekso buvusį 2621 straipsnį ir kad tik vėliau buvo priimtos kaltinamiesiems palankesnės nacionalinės nuostatos, tačiau dėl jų atitikties Bendrijos teisei tam tikrais aspektais iškilo abejonių, todėl prireikus valstybės narės teisėjas gali būti priverstas jų netaikyti.

50 Tokiu atveju ne Bendrijos teisė nustato arba sugriežtina baudžiamąją atsakomybę. Tiesiog reikėtų taikyti valstybės narės įstatymą, galiojusį veikų padarymo metu ir atitinkantį Bendrijos teisę, ir netaikyti vėliau priimto palankesnio, tačiau neatitinkančio Bendrijos teisės įstatymo.

51 Bendrijos teisės pirmumo principas draudžia taikyti naujas kaltinamajam palankesnes valstybės narės nuostatas veikoms, padarytoms iki šių nuostatų priėmimo, jei jos nenumato tinkamos sankcijos už Bendrijos teisės pažeidimą ir todėl neatitinka Bendrijos teisės, kaip išaiškino Teisingumo Teismas.

Teisingumo Teismo vertinimas

52 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia sužinoti, ar dėl tam tikrų jų nuostatų nauji Italijos civilinio kodekso 2621 ir 2622 straipsniai

atitinka Bendrijos teisės reikalavimą, kad sankcijos už Bendrijos teisės pažeidimus turi būti tinkamos (žr. šio sprendimo 36 punktą).

Bendrijos teisės reikalavimas, kad sankcijos būtų atitinkamos

53 Pirmiausia reikia nustatyti, ar reikalavimas, kad sankcijos už su klaidinga atskaitomybe susijusius teisės pažeidimus, numatytus Italijos civilinio kodekso naujuose 2621 ir 2622 straipsniuose, turi būti atitinkamos, yra nustatytas Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnyje arba išplaukia iš EB sutarties 5 straipsnio, kuris pagal šio sprendimo 36 punkte primintą nusistovėjusią teismų praktiką reiškia, kad sankcijos už Bendrijos teisės pažeidimus turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

54 Šiuo aspektu konstatuotina, kad sankcijomis už Italijos civilinio kodekso naujuose 2621 ir 2622 straipsniuose numatytus teisės pažeidimus, susijusius su klaidinga atskaitomybe, siekiama bausti už pagrindinio principo, kurio laikymosi užtikrinimas yra svarbiausias Ketvirtosios bendrovių direktyvos tikslas, aiškus iš jos ketvirtos konstatuojamosios dalies ir 2 straipsnio 3 ir 5 dalių, pagal kurį į šios direktyvos taikymo sritį patenkančios bendrovės metinė atskaitomybė turi pateikti tikrą ir teisingą bendrovės turto, įsipareigojimų, finansinės būklės ir pelno arba nuostolio padėtį, sunkius pažeidimus (šiuo klausimu žr. 2003 m. sausio 7 d. Sprendimo *BIAO*, C-306/99, Rink. p. I-1, 72 punktą ir minėtą teismų praktiką).

55 Be to, šis teiginys tinka ir Septintajai bendrovių direktyvai, kurios 16 straipsnio 3 ir 5 dalys konsoliduotų atskaitomybių atžvilgiu numato iš esmės tas pačias nuostatas,

kaip Ketvirtosios bendrovių direktyvos 2 straipsnio 3 ir 5 dalys dėl metinių atskaitomybių.

56 Iš paties Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnio teksto aišku, kad joje numatyta sankcijų sistema taikoma ne tik tais atvejais, kai metinė atskaitomybė visiškai nepaskelbta, tačiau ir tuomet, kai paskelbta metinė atskaitomybė parengta nesilaikant Ketvirtojoje bendrovių direktyvoje nustatytų taisyklių, susijusių su atskaitomybės turiniu.

57 Iš tiesų, minėtas 6 straipsnis nustato ne tik valstybių narių įsipareigojimą numatyti atitinkamas sankcijas už balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos neatskleidimą, bet ir numato tokį įsipareigojimą už šių dokumentų neatskleidimą taip, kaip reikalaujama Pirmosios bendrovių direktyvos 2 straipsnio 1 dalies f punkte. Pastaroji nuostata aiškiai nurodo numatomą taisyklių, susijusių su metinių atskaitomybių turiniu, derinimą, kuris atliktas Ketvirtąja bendrovių direktyva.

58 Iš Ketvirtosios bendrovių direktyvos, kuri tos pačios rūšies bendrovių atžvilgiu papildo Pirmojoje bendrovių direktyvoje numatytus įsipareigojimus ir kurioje nėra bendrų nuostatų dėl sankcijų, tikslo aišku, kad, išskyrus atvejus, kuriems taikoma Ketvirtosios bendrovių direktyvos 51 straipsnio 3 dalyje numatyta speciali išlyga, Bendrijos teisės aktų leidėjas siekė Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnyje nustatytą sankcijų sistemą taikyti taip pat už Ketvirtojoje bendrovių direktyvoje nustatytų įsipareigojimų pažeidimus ir ypač už metinės atskaitomybės, kurios turinys atitinka nustatytas taisykles, nepaskelbimą.

59 Tačiau Septintoji bendrovių direktyva tokią bendrą taisyklę numato 38 straipsnio 6 dalyje. Neginčytina, kad ši taisyklė taip pat taikoma konsoliduotų atskaitomybių, kurios parengtos nesilaikant toje pačioje direktyvoje nustatytų taisyklių, paskelbimui.

60 Šis Ketvirtosios ir Septintosios bendrovių direktyvų turinio skirtumas gali būti paaiškintas tuo, kad Pirmosios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies f punktas visiškai nenurodo konsoliduotų atskaitomybių. Dėl šios priežasties šios direktyvos 6 straipsnis netaikytinas įsipareigojimų, susijusių su konsoliduotomis atskaitomybėmis, nevykdymo atveju.

61 Aiškinimą, kad 6 straipsnis taikomas ir tais atvejais, kai nepaskelbiama metinė atskaitomybė, parengta pagal jos turiniui nustatytas taisykles, patvirtina nagrinėjamos direktyvos kontekstas ir tikslai.

62 Kaip generalinė advokatė nurodė savo išvados 72–75 punktuose, šiuo aspektu būtina atsižvelgti į tai, kad bendrovių metinių atskaitomybių ir *a fortiori* metinių atskaitomybių, parengtų laikantis jų turiniui taikomų suderintų taisyklių, paskelbimas yra labai svarbus siekiant trečiųjų asmenų interesų apsaugos, t. y. Pirmosios ir Ketvirtosios bendrovių direktyvų preambulėse akivaizdžiai išdėstyto tikslo.

63 Taigi reikalavimas, kad Italijos civilinio kodekso naujuose 2621 ir 2622 straipsniuose numatytos sankcijos už pažeidimus, susijusius su apgaulingu atskaitomybės tvarkymu, būtų atitinkamos, nustatytas Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnyje.

64 Vis dėlto, siekiant nustatyti reikalavimo, kad minėtame 6 straipsnyje numatytos sankcijos būtų atitinkamos, apimtį, būtų naudinga atsižvelgti į Teisingumo Teismo praktiką, susijusią su EB sutarties 5 straipsniu, kuris numato tokio paties pobūdžio reikalavimą.

65 Pagal šią Teisingumo Teismo praktiką, valstybės narės turi teisę pasirinkti sankcijas, tačiau privalo užtikrinti, kad už Bendrijos teisės pažeidimus būtų baudžiama tokiomis pačiomis materialinės ir proceso teisės nustatytomis sąlygomis, kurios taikomos panašaus pobūdžio ir sunkumo valstybės narės teisės pažeidimams ir kurios bet kuriuo atveju užtikrina sankcijos veiksmingumą, proporcingumą ir atgrasomąjį poveikį (žr., *inter alia*, minėto sprendimo *Komisija prieš Graikiją* 23 ir 24 punktus; 1990 m. liepos 10 d. Sprendimo *Hansen*, C-326/88, Rink. p. I-2911, 17 punktą; 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Inspire Art*, C-167/01, Rink. p. I-10155, 62 punktą ir 2004 m. sausio 15 d. Sprendimo *Penycoed*, C-230/01, Rink. p. I-937, 36 punktą ir minėtą teismų praktiką).

Švelnesnės nuobaudos taikymo atgaline data principas

66 Atidėjus į šalį Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnio taikymą metinių atskaitomybių nepaskelbimo atveju, būtina atkreipti dėmesį, kad pagal Italijos baudžiamojo kodekso 2 straipsnį, nustatantį švelnesnės bausmės taikymo atgaline data principą, Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai taikytini, nors ir

įsigaliojo vėliau, nei buvo padarytos veikos, dėl kurių pradėtas baudžiamasis persekiojimas pagrindinėse bylose.

67 Šiuo aspektu prisimintina, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką pagrindinės teisės sudaro integralią bendrųjų teisės principų, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, dalį. Siekdamas šio tikslo, Teisingumo Teismas remiasi valstybėms narėms bendromis konstitucinėmis tradicijomis ir tarptautinių dokumentų žmogaus teisių apsaugos srityje, prie kurių valstybės narės yra prisidėjusios arba juos pasirašiusios, gairėmis (žr., *inter alia*, 2003 m. birželio 12 d. Sprendimo *Schmidberger*, C-112/00, Rink. p. I-5659, 71 punktą ir minėtą teismų praktiką bei 2003 m. liepos 10 d. Sprendimo sujungtose bylose *Booker Aquaculture* ir *Hydro Seafood*, C-20/00 ir C-64/00, Rink. p. I-7411, 65 punktą ir minėtą teismų praktiką).

68 Principas, kad švelnesnė bausmė taikoma atgaline data, yra valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų dalis.

69 Taigi švelnesnės bausmės taikymo atgaline data principas yra bendrųjų Bendrijos teisės principų, kurių valstybės narės teisėjas privalo laikytis, taikydamas valstybės narės teisės aktus, priimtus įgyvendinant Bendrijos teisę ir, konkrečiau šiuo atveju, bendrovių teisės direktyvas, dalis.

Dėl galimybės remtis Pirmąja bendrovių direktyva

70 Vis dėlto kyla klausimas, ar švelnesnės bausmės taikymo atgaline data principas taikomas, kai nuobauda prieštarauja kitoms Bendrijos teisės taisyklėms.

71 Tačiau nėra reikalo atsakyti į šį klausimą pagrindinėse bylose, nes nagrinėjama Bendrijos teisės norma yra direktyvoje, kuria teismai remiasi baudžiamosiose bylose prieš asmenį.

72 Žinoma, jeigu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę valstybės narės teismai, remdamiesi Teisingumo Teismo atsakymais, prieitų prie išvados, jog Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai dėl tam tikrų savo nuostatų neatitinka Bendrijos reikalavimo, kad sankcijos būtų atitinkamos, tai pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką reikštų, kad šie teismai patys turėtų netaikyti tų naujų straipsnių, nereikalaudami arba nelaukdami jų panaikinimo įstatymu arba kita konstitucinės procedūros tvarka (žr., *inter alia*, 1978 m. kovo 9 d. Sprendimo *Simmenthal*, 106/77, Rink. p. 629, 21 ir 24 punktus; 1992 m. birželio 4 d. Sprendimo *Debus*, C-13/91 ir C-113/91, Rink. p. I-3617, 32 punktą r 1998 m. spalio 22 d. Sprendimo sujungtose bylose *IN. CO. GE'90 ir kt.*, nuo C-10/97 iki C-22/97, Rink. p. I-6307, 20 punktą).

73 Tačiau Teisingumo Teismas taip pat ne kartą buvo nusprendęs, kad direktyva pati negali sukurti įsipareigojimų asmeniui ir todėl ja negalima remtis byloje prieš asmenį (žr., *inter alia*, 2004 m. spalio 5 d. Sprendimo sujungtose bylose *Pfeiffer ir kt.* nuo C-397/01 iki C-403/01, Rink. p. I-8835, 108 punktą ir minėtą teismų praktiką).

74 Specifiniu atveju, kai valstybės narės institucijos remiasi direktyva baudžiamajame procese prieš asmenį, Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyva negali pati savaime, nepriklausomai nuo ją įgyvendinančio valstybės narės įstatymo, nustatyti arba sugriežtinti ją pažeidusių asmenų baudžiamosios atsakomybės (žr., *inter alia*, 1987 m. spalio 8 d. Sprendimo *Kolpinghuis Nijmegen*, 80/86, Rink. p. 3969, 13 punktą ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *X* C-60/02, Rink. p. I-651, 61 punktą ir minėtą teismų praktiką).

75 Šiuo atveju, remiantis Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsniu, siekiant išsiaiškinti, ar nauji Italijos civilinio kodekso 2621 ir 2622 straipsniai jį atitinka, gali būti nuspręsta, kad šiuose straipsniuose numatyta švelnesnių bausmių sistema netaikytina.

76 Iš tiesų, iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą aišku, kad jeigu Italijos civilinio kodekso nauji 2621 ir 2622 straipsniai turėtų būti netaikomi, nes neatitinka minėto Pirmosios bendrovių direktyvos 6 straipsnio, turėtų būti taikoma daug griežtesnė baudžiamoji sankcija, numatyta Italijos civilinio kodekso ankstesniame 2621 straipsnyje, kuris galiojo veikų, už kurias pradėtas baudžiamasis persekiojimas pagrindinėse bylose, padarymo metu.

77 Tokie padariniai iš esmės neatitiktų direktyvos, kuri pagal teismų praktiką, minėtą šio sprendimo 73 ir 74 punktuose, negali nustatyti arba sugriežtinti kaltinamųjų baudžiamosios atsakomybės, pobūdžio.

78 Remiantis tuo, kas išdėstyta, į prejudicinius klausimus atsakytina, kad pagrindinės bylos atveju valstybės narės institucijos baudžiamojoje byloje prieš kaltinamuosius negali remtis Pirmąja bendrovių direktyva, nes direktyva pati savaime, nepriklausomai nuo ją įgyvendinančio valstybės narės įstatymo, negali nustatyti arba sugriežtinti kaltinamųjų baudžiamosios atsakomybės.

Bylinėjimosi išlaidos

79 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų nagrinėjamose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti pastarieji teismai. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Pagrindinės bylos atveju valstybės narės institucijos baudžiamojoje byloje prieš kaltinamuosius negali remtis 1968 m. kovo 9 d. Pirmąja Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (OL L 65, p. 8), nes direktyva pati savaime, nepriklausomai nuo ją įgyvendinančio valstybės narės įstatymo, negali nustatyti arba sugriežtinti kaltinamųjų baudžiamosios atsakomybės.

Parašai.